

Onderwerp

Verstedelijkingsstrategie Arnhem, Nijmegen en Foodvalley

Opsteller

Mathieu Schouten

Programma

Wonen en Stedelijke ontwikkeling

Portefeuillehouder

N.P. Vergunst

Collegebesluit

20 september 2022

Behandeldatum Raad

Status

Openbaar

Samenvatting

In de regio werken we samen aan de Verstedelijkingsstrategie. De belangrijkste opgaven hierbij zijn; de vraag naar nieuwe woningen, het daarmee samenhangende mobiliteitsvraagstuk, het meer klimaat-robust en biodiverser maken van de Leefomgeving middels Groene en blauwe structuren en het versterken van de economie. In het BO-MIRT van november willen als Regio, Provincie en Rijk afspraken maken over hoe we samenwerken aan deze opgaven. De besluiten over de documenten die nu voor liggen leggen een basis voor een gezamenlijke ambitie in het verstedelijkingsakkoord.

Voorstel

1. Het 'Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel I) vast te stellen.
2. De 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel II-A) met daarin het hoofdstuk 'Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel II-B) vast te stellen als basis voor de verdere uitwerking van de gebiedsuitwerkingen en het te sluiten akkoord.
3. Bij de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley - in de Gebiedsuitwerkingen - de volgende overwegingen mee te geven:
 - a) De grote ontwikkellocaties in Nijmegen vragen randvoorwaardelijk een versnelde mobiliteitsaanpak in de regio Rijk van Nijmegen, waarbij de mogelijkheden voor bv HUBS, Hoogwaardig openbaar vervoer en goede fietsverbindingen een gemeente overstijgende karakter hebben. Wij verzoeken om dit expliciet mee te nemen in de verdere uitwerking.
 - b) De binnenstedelijk verdichting in Nijmegen vraagt om een versterking van de groen-blauwe structuren in (de omgeving van) Nijmegen en de aangrenzende gemeenten. We werken dit graag verder uit met de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Wijchen, Heumen.
 - c) Nijmegen vindt het van belang om in de gebiedsuitwerkingen, naast de woningbouwopgave ook ruimte te geven aan ruimtelijke kansen om de economie te versterken en het aantal banen te laten meegroeien.

Aanleiding

Eind 2021 stelden de gemeenteraden van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (18) en Regio Foodvalley (8) het eerste deel van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley vast. Ook Provinciale Staten van Gelderland en Utrecht stemden hiermee in. In overleg met het Rijk werd dit eerste deel ook vastgesteld als inhoudelijke basis voor verdere samenwerking (tussen het Rijk, de provincies, de waterschappen, de regio's en de gemeenten).

Bij de behandeling van het eerste deel (in gemeenteraden en staten) werden vragen, moties en amendementen gesteld en ingediend. In het 'Wijzigingsdocument Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Bijlage 1) is deze input gerangschikt en van een behandeladvies voorzien. Na vaststelling van dit wijzigingsdocument worden de wijzigingen in het eerste deel verwerkt.

Het werken met de op hoofdlijnen geformuleerde strategie vraagt om inzoomen om te testen of de hoofdlijnen ook werken in de praktijk. Dit concretiseren vindt plaats in

zogenoemde gebiedsuitwerkingen in acht verschillende deelgebieden. In maart 2022 werd u middels een raadsbrief geïnformeerd bij de start van de gebiedsuitwerkingen. Op 1 juni werd op een gezamenlijke raadsbijeenkomst van de gemeenten een technische toelichting gegeven op de resultaten van de gebiedsuitwerking Rijk van Nijmegen en Nijmegen-West. Als eerste stap in deze gebiedsuitwerkingen zijn nu opgavebeschrijvingen opgesteld: de 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' bevat de naast de onderzoeksagenda's per deelgebied een hoofdstuk 'Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' dat is een beschrijving van het vervolgproces waarin we samen werken aan de uitvoering van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Via de onderzoeksagenda's in de deelgebieden én de bovenstaande randvoorwaarden werken we verder aan de gebiedsuitwerkingen. Tegelijkertijd werken we op basis van de Verstedelijkingsstrategie aan een Verstedelijkingsakkoord dat gesloten gaat worden tussen het Rijk, Provincie, Regio en Gemeenten. Dit akkoord bevat concrete afspraken over te realiseren ontwikkelingen, maar ook procesafspraken over wat verder moet worden uitgewerkt, de onderlinge samenwerking en de organisatie van de uitvoering. Het streven is om de hoofdlijnen met het Rijk af te spreken in het BO-MIRT¹ van november 2022.

Beoogde impact

De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley beschrijft - met als leidend motto 'Meer landschap, meer stad' - welke voorwaarden en principes nodig zijn om de groei te accommoderen en tegelijkertijd de groene leefkwaliteit te versterken. Dit vergt een nauwe samenwerking tussen alle overheden: regio(gemeenten), waterschappen, provincies en Rijk, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven.

In de **doelenboom** bij de begroting 2022 -2025 staan verschillende ambities die betrekking hebben op het regionale verstedelijkingsconcept:

"Wij zijn een aantrekkelijke stad om te wonen, met goede werklocaties, openbare ruimtes en voorzieningen. We behouden en versterken de ruimtelijke kwaliteit van onze stad, door zorg te dragen voor een goede ruimtelijke ordening. We verbeteren de ruimtelijke kwaliteit van onze stad door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen te ondersteunen dan wel zelf te initiëren en te (laten) realiseren om zo de ambities uit de Omgevingsvisie te kunnen realiseren. We zijn een stad met een gevarieerd woningaanbod dat aansluit bij de vraag van alle nieuwe en bestaande bewoners. We realiseren onze woningbouwopgave uit de Omgevingsvisie en uitvoeringsagenda wonen.

We hebben een groene, gezonde en vitale omgeving om in te wonen, te werken en te recreëren. We zijn een klimaatbestendige stad waar de overlast van hitte, droogte en water tot een minimum wordt. We dragen bij aan het creëren van 10.000 extra banen in 10 jaar tijd en zijn als stad aantrekkelijk voor werkgevers en werknemers. We dragen de stad met trots uit en hebben een krachtig (inter)nationaal profiel. We zijn en blijven een stad die veilig bereikbaar is voor bewoners, bedrijven en bezoekers. We hebben een optimale bereikbare stad door een goede balans tussen de vervoersmodaliteiten (vracht)-auto, OV, fiets, vaartuig en voetganger. We stimuleren duurzame vervoerswijzen (lopen, fietsen en openbaar vervoer). We hebben goed bereikbare (economische) kerngebieden, zowel op lokaal, regionaal als landelijk niveau."

Bovenstaande ambities kunnen we als stad niet alleen waarmaken maar deze vragen om een intensieve regionale samenwerking met buurgemeenten, de provincie en het Rijk.

Argumenten

1.1. Het Wijzigingsdocument laat zien hoe wordt omgegaan met eerdere raadsvragen, moties en amendementen

In het najaar van 2021 kwamen diverse vragen, moties en amendementen aan de orde bij de behandeling van het verstedelijkingsconcept ('Deel I'). In het wijzigingsdocument is de

¹ Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport

input gerangschikt en van een behandeladvies voorzien. In sommige gevallen leidt dit tot voorgestelde veranderingen in 'Deel I'. De gemeenteraad van Nijmegen heeft naast enkele tekstuele correcties gevraagd; hoe kunnen we als raad onze controlerende taak uitvoeren als er meer gemeenten meedoen? Hier wordt op ingegaan bij het hoofdstuk "werken met de verstedelijkingsstrategie" en in dit raadsvoorstel bij de kanttekeningen.

2.1. Onderzoeksagenda's gebiedsuitwerkingen geven richting

De onderzoeksagenda's geven per deelgebied inzicht in de *positionering*, de *integrale onderzoeksvraag* en de *kernopgaven* (gerelateerd aan de bouwstenen leefomgeving, mobiliteit, economie en wonen) met mogelijke oplossingsrichtingen. De (al in Deel I) vastgestelde ontwerpprincipes zijn hier getest en uitgewerkt. De opgavebeschrijvingen sluiten af met een onderzoekagenda. De hier opgenomen kwesties zijn agenderend voor de regionale samenwerking. Dit zijn de zaken waar partijen in een deelgebied op korte en lange termijn samen aan willen werken. Ook zijn ze een belangrijke houvast voor het omgevingsbeleid.

2.2. Onderzoeksagenda's Gebiedsuitwerkingen zijn gebiedsgerichte input voor het verstedelijkingsprogramma

Naast de ambities in individuele gebieden zijn er ook hoofdlijnen te onderscheiden. We noemen dit de *kernopgaven* die voor (grote delen van) de regio's randvoorwaardelijk zijn om de benodigde groei te kunnen accommoderen (op de in Deel I van de Verstedelijkingsstrategie beschreven wijze). Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- De opwaardering van de (inter)nationale A12/spoor-corridor vanuit de Randstad naar Duitsland als aorta voor de bereikbaarheid en ontsluiting van de regio.
- Het verbeteren van het samenhangende regionale mobiliteitsnetwerk met aandacht voor HOV-verbindingen, mobiliteitshubs, snelfietspaden, binnenstedelijke mobiliteitsopgaven Foodvalley-Zuid (inclusief spoor Ede-Barneveld), Arnhem en Nijmegen (inclusief gebiedsaanpak N325/A325).
- Het verkennen van mogelijke versterking en uitbreiding van de ecologische kwaliteit en recreatieve waarde van natuur in het kader van het Deltaprogramma, programma Klimaatadaptatie, programma natuurherstel en het NPLG.
- Het realiseren van 5.000 hectare extra groen in en om de stad in landschapszones door middel van een zogenaamd groen-blauw-raamwerk.
- De versnelde mobiliteitstransitie.
- De economische opgave (voldoende banen/benutten economische kansen).

2.3. Verstedelijkingsstrategie helpt Omgevingsvisies: als input of bij uitvoering

Als regio laten we zien hoe we bij kunnen dragen aan nationale doelen, in lijn met de propositie die we al eerder aan het Rijk hebben toegezonden als reactie op het ontwerp van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Tegelijkertijd helpt de Verstedelijkingsstrategie bij het realiseren van eigen ambities. Door ons te concentreren op het schaalniveau van de gecombineerde regio en tegelijkertijd goed in- en uit te zoomen naar lokaal en (sub)regionaal niveau, komen we tot relevante input voor lokale ontwikkelingen. Zo kunnen we een verbinding maken met bijvoorbeeld onze Omgevingsvisie en daarvoor een extra stimulans geven. Omdat onder andere woningmarkt, economie en mobiliteit (boven)regionaal zijn, draagt de Verstedelijkingsstrategie bij aan uitvoering van vastgestelde Omgevingsvisie en vormt tevens input voor de actualisatie van onze Omgevingsvisie.

3.1 Met een versnelde mobiliteitstransitie borgen we de stedelijke en regionale bereikbaarheid.

Door deze overweging mee te geven als belangrijk onderwerp bij de verdere gebiedsuitwerking willen we bereiken dat de Mobiliteitsopgave die randvoorwaardelijk is voor de verstedelijking voortvarend wordt opgepakt.

We streven naar actieve, duurzame en ruimte efficiënte mobiliteit. Met een sterk openbaar vervoer- en fietsnetwerk houden we de stad en regio leefbaar en bereikbaar. De focus ligt

op fiets en openbaar vervoer. We werken ook aan het versterken van deelmobiliteit en Mobility as a service (MaaS). Daarnaast willen we hubs ontwikkelen aan de stadsranden, als schakel tussen stedelijke en regionale mobiliteit. Vooruitlopend op de verdere verstedelijking wordt onderzocht of er een hoogwaardige openbaar vervoerverbinding naar de omliggende gemeenten gerealiseerd kunnen worden. Door bepaalde groepen goede alternatieven te bieden voor autogebruik, ontstaat meer ruimte voor andere doelgroepen die afhankelijk zijn van de auto.

3.2 We willen het belang van groenblauwe structuren en groengebieden borgen

We gaan de stad verdichten en het ruimtegebruik intensiveren. De kwaliteit van de groenblauwe structuren en groengebieden in de stad en buiten de stad worden hierdoor steeds belangrijker voor bewoners en niet-mensen. Door deze overweging mee te geven als belangrijk onderwerp bij de verdere gebiedsuitwerking willen we bereiken dat we naast investeringen in de verstedelijking er ook investeren in het landschap en het groen worden gedaan.

Door het natuurlijk systeem robuuster te maken kunnen we de negatieve effecten van klimaatverandering minimaliseren. Samenwerking tussen de gemeenten Heumen, Wijchen, Beuningen en Nijmegen kan in de zone ten westen van de A73 leiden tot een tweetal landschapsparken en biedt bewoners een aantrekkelijk uitloopgebied. Het gaat om het gebied tussen Beuningen en Nijmegen en tussen Malden/Heumen en Nijmegen. Er ontstaat een aantrekkelijke groene verbinding die zich uitstrekt tussen de bossen in Berg en Dal via de Overasseltse en Hatertse vennen in Heumen tot aan de Waaluiteerwaarden tussen Weurt en Beuningen.

3.3 We willen economische kansen benutten

Door deze overweging mee te geven als belangrijk onderwerp bij de verdere gebiedsuitwerking willen we bereiken dat onze stad én regio stevig op de kaart staat als belangrijke economische drager van de Nederlandse economie. We kunnen hierin als Nijmegen een sleutelrol spelen met de kennisinstellingen, een ondernemend en innovatief ecosysteem voor het MKB en (inter)nationale onderscheidenheid op de clusters Health & High Tech. De ontwikkelingen die onderdeel uitmaken van de verstedelijkingscorridor Nijmegen-Beuningen- Wijchen-Malden dragen tot 2040 bij aan een toename van 15.000 woningen. Hierbij dient de groei van het aantal extra banen gelijk op te lopen. Op regionaal en (inter)nationaal schaalniveau zijn de binnenstad, de Novio Tech Campus en Campus Heyendaal belangrijke economische dragers en bieden ze kansen voor innovatie en groei van werkgelegenheid.

Kanttekeningen

De gemeente Nijmegen is en blijft verantwoordelijk voor het eigen ruimtelijk beleid. De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley heeft formeel geen juridische status, zoals een Omgevingsvisie of een bestemmingsplan dat wel heeft. Tegelijkertijd is de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley niet vrijblijvend.

We hebben de strategie met elkaar opgesteld en ook onze gemeente heeft (mede op basis van al door de gemeenteraad vastgesteld beleid van met name de Omgevingsvisie) ambtelijk en bestuurlijk actief bijgedragen aan de totstandkoming van deze strategie. In het hoofdstuk 'Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (pag. 90 e.v. in de 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen VS ANFV') staat hoe wij op lokaal niveau met de verstedelijkingsstrategie moeten werken en hoe de uitgangspunten van de strategie moeten worden vertaald in ons eigen ruimtelijk beleid.

We gaan een langjarige samenwerking aan en voor veel mogelijke oplossingsrichtingen of maatregelen is nader onderzoek nodig. De Verstedelijkingsstrategie geeft ook inzicht in welke keuzes op een later moment worden genomen. Daarmee staat dus nu nog niet alles vast en is er nog flexibiliteit. Als kader hanteren we daarbij het perspectief en de ontwerpprincipes uit het Verstedelijkingsconcept ('Deel I'). Zo geven we de langjarige samenwerking met het Rijk en Provincie vorm.

Financiën

Dit voorstel heeft geen financiële consequenties. Als uit de Verstedelijkingsstrategie financiële consequenties volgen, vindt hierover aparte besluitvorming plaats.

Vervolg

Nadat de ‘Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ door gemeenteraden en Provinciale Staten is vastgesteld, werken wij deze gebiedsuitwerkingen, samen met de provincies Gelderland en Utrecht, in 2023 uit in programmatische keuzes en investeringen. Dit zorgt voor een goede basis voor het zogenoemde ‘ruimtelijke arrangement’ dat Gelderland en Utrecht in oktober 2023 aan het Rijk moeten aanbieden.

De provincies hebben immers van het Rijk de opdracht gekregen een “ruimtelijke puzzel” te maken: de opgaven voor wonen, natuur, energie, landbouw en economie per gebied in samenhang in kaart brengen. De Verstedelijkingsstrategie² in het algemeen en de gebiedsuitwerkingen in het bijzonder bieden genoeg aanknopingspunten voor de ruimtelijke puzzel in de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen en de Regio Foodvalley. We verkennen daarbij samen met provincies en ministeries welke verbinding met andere programma’s nodig is.

Bijlagen

1. Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley (betrekking hebbend op het al eerder door gemeenteraden en Provinciale Staten vastgestelde Deel I en hoe om te gaan met vragen, moties en amendementen die tijdens de vaststelling zijn gesteld en ingediend);
2. De ‘Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ (Deel II-A, pagina 1-90) met daarin het hoofdstuk ‘Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ (Deel II-B, pagina 92-98).
3. Eerste deel van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley “Het verstedelijkingsconcept” dat al is vastgesteld in de Raad.
4. Erratum bij de ‘Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ (Deel II-A, pagina 1-90) met daarin het hoofdstuk ‘Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley’ (Deel II-B, pagina 92-98).

² Door het Rijk zijn de Verstedelijkingsstrategiegebieden in Nederland ‘hernoemd’ tot Novexgebieden. Dit zijn (onder andere) de voormalige gebieden met een Verstedelijkingsstrategie, waarin verschillende programma’s van Rijk samenkomen.